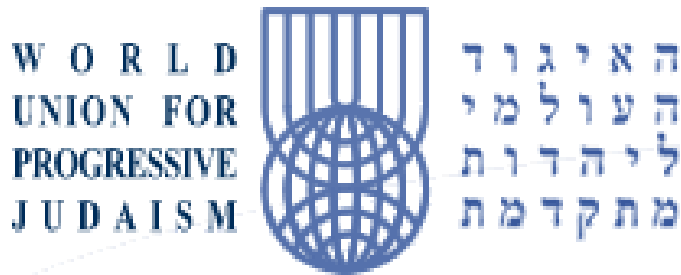

5777

Torah from Around the World

Bedenk altijd: vreugde is niet iets bijkomstigs in je spirituele zoeken. Het is van levensbelang.

Rabbi Nachman van Bratzlav

Sjabbat 12 november 2016 / 11 chesjwan, Lech Lecha, Beresjiet/Genesis 12:1 – 17:27

Tanach: blz. 22 - 30

Haftara: Jesjaja 40:27 – 41:16

Tanach: blz. 867 - 869

Commentaar: Rabbijn Edwin C. Goldberg is rabbijn van Joodse Gemeente Temple Sholom in Chicago. Hij was redacteur van Mishkan HaNefesh, het nieuwe gebedenboek voor de Hoge Feestdagen, dat is gepubliceerd door het Central Committee of American Rabbis (CCRA). Hij heeft vijf boeken gepubliceerd, waaronder Love Tales from the Talmud en Saying No and Letting Go.

Vertaler: Jochanan Belinfante

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Antwoorden zijn belangrijk, maar vragen zijn van meer belang

„Wie is daar?” Met die woorden begint Shakespeare’s Hamlet. Daarin ligt de kern van het gehele toneelstuk besloten. „Waar ben je?” is de eerste vraag die God in de Tora stelt (Beresjiet/Genesis 3:9). Vanuit een metafysisch gezichtspunt omvat het de kern van de hele Tanach. Letten op vragen die gesteld worden is een slimme manier om tot de kern van elke zaak te komen. Zoals de fysicus Isaac Rabi leerde van zijn moeder; hij herinnerde zich dat

wanneer zij hem begroette aan het eind van de schooldag, ze altijd vroeg: „Heb je goede vragen gesteld?”

In zijn uitstekende leerboek over zakendoen, *Leadership Without Easy Answers*, beschrijft Ron Heifetz leiderschap als de vaardigheid om de juiste vragen te stellen (uitg. Harvard University Press, Cambridge, 1998, blz. 1). De sidra van deze week, Lech Lecha, geeft ons de mogelijkheid na te denken over Awrahams leiderschapskwaliteiten en over de vraag waarom God hem kiest voor de start van het project dat zal leiden tot het Jodendom en het Joodse volk. Ik denk dat ik weet waarom God Awraham uitkoos: hij stelde de juiste vraag. Wat is die vraag? Dat zal ik vertellen, maar eerst iets anders.

Toen ik de rabbijnenopleiding afsloot en, samen met mijn medestudenten, op zoek ging naar een baan als assistent-rabbin, maakte een oudere rabbin indruk op ons door ons een interessante en unieke vraag te stellen: „Wat is jullie favoriete midrasj?” (Een midrasj is een verslag van de zoektocht van de rabbijnen uit de Oudheid naar de verborgen betekenis van de Tora; dat levert heel vaak een bruikbaar brokje wijsheid op). Ik wist dat ik een dissertatie zou gaan schrijven over dergelijke commentaren en vroeg de mening van de briljantste rabbinestudent die ik kende. Zijn antwoord werd mijn antwoord (natuurlijk niet letterlijk tijdens het sollicitatiegesprek), omdat het een perfect antwoord was.

Wat was zijn favoriete midrasj? Die kwam uit een oeroude verzameling preken over het boek Beresjiet (Beresjiet Rabba 39:1). De midrasj behandelt de vraag waarom God Awraham uitkoos. Zoals gebruikelijk was in die tijd gebruikte de schrijver van deze midrasj, ene rabbi Isaac, een parabel. Een man is op reis langs verschillende steden en komt langs een gebouw dat in brand staat. Hij vraagt of er een conciërge van het gebouw is en zo ja, hoe het kan dat het gebouw in brand staat. De eigenaar van het gebouw roept van een hogere etage naar beneden en zegt: „Ik ben de eigenaar van dit gebouw.” Rabbi Isaac gaat dan verder: Awraham was als die reizende man. Hij zag de wereld in brand staan (door onrecht) en vroeg of er geen God was die het iets kon schelen. Daarop zei God tegen Awraham: „Ik ben de eigenaar van de wereld.” Waarschijnlijk vroeg God Awraham om hulp bij het corrigeren van de onrechtvaardigheid begaan door de mensheid.

Een belangrijk punt in deze midrasj is het woord voor gebouw. Dat is *bira*. Wat is een *bira*? Sommigen vertalen het als 'paleis' en geven het 'branden' eenvoudigweg weer als 'stralend van licht'. Met andere woorden, Awraham is een filosoof, die het schitterende ontwerp van de wereld ziet en het bestaan van een edelmoedige schepper intuïtief aanvoelt.

Ik ben het niet eens met deze interpretatie. Ik zou *bira* liever vertalen met iets radicaal anders dan 'paleis'. Het was een gewoon, groot gebouw waarin stadsmensen woonden, in kleine, eigen appartementen. Het was groots noch prachtig, maar het was hoog voor zijn tijd, gevaarlijk hoog. De Romeinen noemden het een *insula*. Wij noemen zo iets een flatgebouw. (Zie ook *The Call of Abraham: A Midrash Revisited*, Paul Mandel. *Proof texts*, Vol. 14, nr. 3 September, 1994, blz. 267-284).

Awraham kijkt dus met een vorsende blik naar een wereld en ziet daarin arme mensen lijden aan onrechtvaardigheid; soms zelfs sterven zij doordat niemand zich om hen lijkt te bekommeren. Dus stelt Awraham de cruciale vraag, die niet zo veel verschilt van de vraag aan het begin van Hamlet:

„Wie is daar?” Is er iemand die het wat kan schelen, is er iemand die zich om dit alles bekommert?

Net als Willy Wonka (een personage uit *Sjokie en de chocoladefabriek* van Roald Dahl, red.) wiens angsten worden weggenomen wanneer een berouwvolle Sjokie de speciale chocoladereep die hij heeft gekregen, netjes teruggeeft („Zo brengt een goede daad licht in een trieste wereld”), was God waarschijnlijk opgelucht toen eindelijk een mens de vraag stelde die het grote verschil zal maken. „Ik ben degene die het iets kan schelen,” zegt God,

„en nu is het tijd om aan het werk te gaan. Maar Ik ben zelf niet in staat de vlammen te doven. Dus zal ik mij op jou verlaten.”

De belangrijkste les van deze sterke midrasj is dat de rabbijnen uit de Oudheid worstelden met hun geloof in God. En dat verbaast ons niet, als wij de harde werkelijkheid, waarin zij leefden onder de heerschappij van het Oude Rome, in aanmerking nemen. Om vele andere redenen, waaronder de Sjoa, denken ook wij diep na over het bestaan van God. Ik ben van mening dat het niet echt onze taak is deze onmogelijke vraag te beantwoorden. De juiste vraag is niet 'Is er een God?' maar 'Kan het God iets schelen, bekommert God zich?' Het antwoord is: realiseer je dat zelfs als we geloven in een God die zich bekommert (en dat doe ik), wij God moeten helpen. Om een zinsnede uit het boek *Sophie's Choice* van William Styron te parafaseren: de vraag 'Waar was God in Auschwitz?' is minder belangrijk dan de vraag 'Waar was de mensheid?'

„Wat vreemd van God om de Joden te kiezen,” is het flauwe refrein van een zeker lied. Het beste verweer: „Het was niet vreemd; de Joden kozen God.” Dat zou kunnen, maar ik koester de gedachte dat God echt Awraham koos als de leider van deze nieuwe onderneming, omdat hij de juiste vraag stelde. Daardoor wordt de roep *van* Awraham de roep *tot* Awraham.

Helaas, de wereld staat nog steeds in brand. Is er iemand die het iets kan schelen en zich erom bekommert?